

Београд, 28.5.2018. године

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНО ВЕЋЕ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука, донетој на седници одржаној дана 24.5.2018. године, формирана је комисија за писање реферата о завршеној докторској дисертацији мр Гордана Бекчић Пјешчић, под насловом: „Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19.века“. За чланове Комисије именовани су:

- проф. др Драган Симић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука,
- проф. др Милош Ковић, ванредни професор, Универзитет у Београду – Филозофски факултет, и
- проф. др Сања Данковић Степановић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, ментор.

Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду следећи

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидаткиња мр Гордана Бекчић Пјешчић рођена у Београду 1972. године. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду (Српска књижевност и језик са општом књижевношћу) 1998. године, одбранивши дипломску тезу под насловом „Хронотоп пута у романима Јакова Игњатовића“, чиме је стекла стручни назив професора српске књижевности и језика са светском књижевношћу. У школској 2000/2001. завршила је специјалистичке Студије културе и рода Алтернативне академске образовне мреже (ААОМ), одбранивши специјалистички рад „Интернет култура као део процеса глобализације“. На Факултету политичких наука Универзитета у Београду 2008. године завршила је специјалистичке студије САД, одбранивши специјалистички рад „Политичка антропологија Федералистичких списа“, чиме је стекла стручни назив специјалисте за САД. Дана 18. априла 2011. године на истом факултету одбранила је магистарску тезу „Револуционарни аспекти америчке државотворности“, чиме је стекла назив магистра политичких наука.

Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду одобрило је кандидаткињи 15. априла 2014. године израду докторске дисертације под називом „Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19. века“.

Ауторка је монографије „Од идеје до слободе. Револуционарни аспекти америчке државотворности“ и бројних текстова из области књижевне критике, савремене културе, међународних односа, медијских питања. Два реферата из области америчких студија излагала је на међународним конференцијама у Сједињеним Америчким Државама. Један је од аутора „Упутства за коришћење друштвених мрежа у органима јавне управе“ (Министарство државне управе и локалне самоуправе). Радила је у организацијама Фармацеути без граница и Међународни комитет Црвеног крста, корпоративном сектору, Канцеларији за сарадњу са цивилним друштвом Владе Републике Србије. Од 2016. године самостални је консултант у области комуникација и односа с јавношћу. Од 2015. године ангажована је као тренер на модулима „Односи с јавношћу“ „Интеркултурна комуникација“ у Служби за управљање кадровима Владе Републике Србије. Чланица је Управног одбора Друштва Србије за односе с јавношћу (<http://pr.org.rs/o-nama/78-2/>). Говори енглески и руски језик.

Објављени радови кандидаткиње:

Докторанткиња мр Гордана Бекчић Пјешчић је објавила монографију и три оригинална научна рада, чији је једини аутор:

- *Од идеје до слободе: револуционарни аспекти америчке државотворности* (монографија), Мостарт, Београд, 2011, с.192, ИСБН 978-86-84149-45-1;
- *United States ideological legacy in the flat world*, original scientific paper, Review of International Affairs, Vol. 62, No. 1144, Belgrade, 2011, p. 109-126, ИССН 0486-6096 (референтни рад)

https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/ria/2012/RIA-1146_2012.pdf;

- *Празнично време Београдског сајма књига*“, оригиналан научни рад, часопис „Култура“ - часопис за теорију и социологију културе и културну политику, књига бр. 126-1, Београд, 2010, с.234-242, ИССН 0023-5164

<http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0023-51641001234B>;

- *Creation of the United States – the first media aided political campaign*, међународна конференција “The Roles and Responsibilities of the US and Europe in a Changing World Order, Evaluating the Political, Economic and Cultural Dimensions”, Вашингтон, САД, 2011.

<http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011-symposiumusa/Creation-of-the-United-States-of-America-the-first-media-aided-political-campaign-Gordana-Bekcic-Pjescic.pdf>.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидаткиње Гордане Бекчић Пјешчић, под насловом „Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19.века“, написана је на 468 страна стандардног формата од којих је 426 страна основног текста, а остатак чини списак коришћених извора и прилози (Прилог 1: Хронологија 19. века, Прилог 2: Преглед значајних радова о САД у српској научној литератури, Прилог 3: Одлуке Врховног суда САД). Рад садржи 1394 фусносте, а коришћени примарни и секундарни извори - на српском, енглеском и руском језику, наведени су у списку литературе (11 страница).

Дисертација садржи десет основних поглавља: „Увод“ (прво поглавље), „Корени америчког грађанског друштва“ (друго поглавље), „Развој америчког критичког мишљења“ (треће поглавље), „Политичке последице митолошког наратива“ (четврто поглавље), „Правни контекст америчког друштва“ (пето поглавље), „Економски развој током 19.века“ (шесто поглавље), „Политички контекст религијских учења у САД“ (седмо поглавље), „Робовско и индијанско питање“ („Развој друштвених покрета и грађанског друштва“ (девето поглавље) и „Закључак“ (десето поглавље).

Докторска дисертација кандидаткиње Гордане Бекчић Пјешчић представља заокружену целину у научном, стручном и методолошком смислу. Закључци дисертације поткрепљени су ваљаном аргументацијом. Основна теоријска и практична полазишта заснована су на обимној литератури и бројним изворима. Кандидат је користио монографије и научне и стручне радове великог броја страних и домаћих аутора, медијске изворе и међународне документе.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације Гордане Бекчић Пјешчић, широко постављен и мултидисциплинарно обојен, се односи на анализу друштвено-политичког живота и правне стварности у Сједињеним Америчким Државама током 19 века, дате кроз призму критичке мисли америчких јавних личности у односу на званичне „америчке вредности“ прокламоване темељним правним документима - Декларацијом независности и Уставом САД.

У општем смислу, предмет истраживања је укупна перспектива друштвеног, економског и политичког развоја САД током посматраног раздобља. У смислу посебног одређења, предмет истраживања је компаративна анализа историје одређене политичке заједнице и идеолошке матрице на којој је та заједница успостављена. На нивоу појединачног одређења, предмет истраживања је однос појединца према историјском тоталитету.

Основни задатак који је истраживање требало да испуни јесте стицање научно доказивих и проверивих сазнања која ће обезбедити научно аргументовано и прихватљиво тумачење појава из предмета истраживања. У исто време, могућност да се током истраживања дође до одређених увида и закључака који превазилазе описано одређење предмета ове дисертације, а што у одређеном степену шири оквир полазне хипотезе, представља отворену могућност која се у дисертацији конкретизовала проширеним аргументацијама и образложењима.

Потреба прелиминарног постављања садржаја рада већ при креирању скице дисертације последица је научне одређености и усмерености планираног истраживања. Академска одговорност и озбиљност кандидаткиње у промишљању теме, као и поштовање институције пред коју ставља на увид своју дисертацију, налагала је постављање оквирне структуре при подношењу пријаве дисертације, уз пуну свест о немогућности потпуно прецизног одређења садржаја дисертације, будући да се крајњи резултати процеса истраживања, промишљања, анализе, елаборације и закључивања нису могли у потпуности предвидети, нити су се сви детаљи, процеси и појаве у могли јасно сагледати пре искуства целокупног процеса израде дисертације. Представљање оквирне структуре дисертације по поглављима оправдава ауторово представљање релевантој институцији са молбом за одобрење рада на дисертацији, показујући истовремено познавање предмета истраживања у веома високом степену.

Научни циљ истраживања је научна дескрипција одредница „амерички интелектуалац“ и „америчка интелектуално-критичка мисао“, описивање узрока настанка и развоја оба феномена у условима развоја америчког друштва током 19. века, те извођење генералног закључка о присуству снажних критичких гласова о општем несагласју између америчког друштвено-политичког живота и револуционарних идеја које су дефинисале успостављање Сједињених Америчких Држава, а које су правно-политички артикулисале кроз два најважнија документа америчке политичке историје, Декларацију независности и Устав Сједињених Америчких Држава.

Кандидаткиња се у раду не бави таксативним пописивањем историјски релевантних личности које су критички промишљале посебности и контроверзе политичког и друштвеног живота у посматраном периоду, нити хронолошки прати след историјских догађаја током посматраног раздобља, као ни линеарно позиционирање појединачних друштвених покрета и њихових лидера као гласноговорника одређених политичких манифеста. Кандидаткиња све наведене личности и феномене посматра и обађује проблемски, у односу на област друштвено-политичког тоталитета унутар којег су историјске личности живеле и на које је њихов поглед био усмерен.

У методолошком смислу кандидаткиња се на овај начин определила за тежи и комплекснији методолошки приступ, уз сложен модел у процесу елаборације и процесу извођења закључака, како партикуларних закључних разматрања у појединим потпоглављима, затим закључцима целовитих поглавља (од поглавља 2. до поглавља 9.), а потом и у завршници рада током израде коначног закључка (10. поглавље). Овакав се приступ показао далеко изазовнији за кандидаткињу, али оправдан и кориснији за квалитет саме дисертације која, тако конципирана и методолошки изведена, може својим закључцима евентуално да понуди значајне и научно релевантне одговоре и објашњења о сложености америчког друштва у периоду који је временски оквир истраживања покрива, а који не би било садржајни у тој мери да се као референтни оквир за поткрепљење процеса елаборације интелектуално – критички корпус 19. века није узео у обзир.

У току дисертације кандидаткиња повремено излази из оквира научне дескрипције и прелази на терен историјско-социолошке наративе и елаборирања, како би што прецизније и сликовитије дефинисао и приказао историјско-друштвени оквир у којем су се појављивали појединци чије су текстови и ставови предмет анализе. Такав,

мултидисциплинарни приступ, на најбољи начин осветљава појединачне личности, њихове политичке ставове и опсервације, а све у циљу аргументације полазне хипотезе. Методолошки приступ дубински осветљава и објашњава тему, показујући истовремено да је реч о оригиналној идеји, која до сада није истраживана у српској научној литератури, а која је значајна за развој науке уопште.

У том смислу ова докторска дисертација представља значајан допринос историјском, политиколошком, правном и социолошком проучавању Сједињених Држава на српском језику. Невелики број научних радова о САД на српском језику, а посебно о америчком 19. веку, отвара могућност да се овим радом у српској научној јавности истражи и осветли значајан период америчке историје, што омогућава да закључци истраживања буду од користи научној заједници у Србији.

Теоријски циљ истраживања је утврђивање теоријско-сазнајних критеријума за изналагање и вредновање концепцијских полазишта и одговарајућих модела дефинисања суштине и карактера америчког грађанског друштва и интелектуалне критике америчког друштвено-политичког система у периоду 19. века, места и улоге критички оријентисаног интелектуалца у јавном дискурсу и његовог (и понекад њеног), непосредног утицаја на развој америчког друштвено-политичког живота али у исто време и, далеко важније, укупне слике о комплексности и контроверзи америчког друштва у посматраном периоду.

Деконструкцијом монолитне представе о америчком историјском развоју током 19. века и проблематизовањем важних тема као што су питање ропства, права мањина, односа радника и послодавца, утицаја Грађанског рата на коначно утврђивање затечених друштвених и економских односа из угла интелектуално – критичке мисли, отвара се могућност за креирање нових теоријских претпоставки о митолошкој матрици америчког револуционарног наслеђа, сложенем односу америчке политичке и економске елите далеко пре Ајзенхаурове тезе о претњи војно-индустријског комплекса.

Друштвени циљ укључује анализу и истраживање развоја америчке интелектуално - критичке мисли током 19. века којом је кандидаткиња желела да проблематизује монолитну представу о САД као друштва без интропскетивног потенцијала. У крајњем закључку кандидат врши деконструкцију званичне (мејнстрим) историјске представе о Америци у српској култури као једнодимензионалном наративу без критичког одклона од двевно-политичких интереса америчких елита у посматраном временском периоду, те да проблемским приступом, кроз укрштање политичко-теоријских, социолошко-антрополошких, историјских и књижевно-публицистичких премиса успостави нови наратив о веома значајном периоду историје Сједињених Америчких Држава.

Кандидаткиња указује на снагу и дуготрајност америчког грађанског друштва и грађанске иницијативе као политичког и социо-културолошког темеља на којем се америчко друштво развија од својих почетака, као и на чињеницу стварања интелектуалне елите током посматраног периода. Научну и друштвену оправданост ужива указивање на чињеницу различитог историјског, политичког и друштвеног развоја између Сједињених Америчких Држава и Европе, па самим тим и Републике Србије. Истраживање посебности грађанског друштва у САД, а посебно другачијег статуса интелектуалца у америчком

друштву, може представљати значајан модел за неко будуће компаративно истраживање у домаћој научној литератури.

4. Основне хипотезе у истраживању

У складу са предметом и циљем истраживања, претходним знањем и теоријским оквиром, кандидаткиња је истраживање започела са једном општом, шест посебних и двадесет девет појединачних хипотеза, које је формулисала као одговоре на сет општих, посебних и појединачних истраживачких питања.

Општа хипотеза (X1): Унутрашња представа америчког друштва током 19. века није била монолитна, захваљујући снажном и континуираном развоју америчке интелектуално-критичке мисли о актуелним друштвено-политичком темама, те да је уочени раскорак између прокламованих револуционарних идеала, дефинисаних Декларацијом независности и федералним уставом, био прецизно и полемички опсервиран кроз јавни дискурс значајних појединаца тог периода; у циљу успостављања нове парадигме научног мишљења о САД у срској научној литератури неопходно је извршити деконструкцију стереотипне представе о „монолитној“ политичкој култури Сједињених Држава током посматраног раздобља.

Прва посебна хипотеза (X2): Организовање појединаца и грађанских група у циљу остваривања одређеног политичког интереса представља темељ америчке политичке културе.

Друга посебна хипотеза (X3): Сукцесивно и правно нормирано напуштање америчких револуционарних идеала јасно се може пратити од Декларације независности, преко Одредаба Конфедерације па до Устава САД.

Трећа посебна хипотеза (X4): Снажан економски развој и убрзана индустријализација током 19. века изазвали су продубљивање јаза између идеја револуције и успостављених друштвено-економских односа.

Четврта посебна хипотеза (X5): Развој критичке мисли у директној је вези са религијском колонијалном традицијом и њеном улогом у развоју америчке културе и америчког друштва.

Пета посебна хипотеза (X6): Митолошки конструкт револуционарног наратива обезбеђивао је превазилажење реалних друштвено-политичких напетости у америчком друштву.

Шеста посебна хипотеза (X7): Политички ангажман појединца кроз јавни говор (јавни наратив) представља спецификум америчке културе који је обезбедио убрзани развој америчке интелектуалне елите.

Прва појединачна хипотеза (X8): Оснивање енглеских колонија у Северној Америци последица је политичког организовања одређених група енглеских грађана.

Друга појединачна хипотеза (X9): Индивидуална акција је квалитативна новина колонијалног идентитета у односу на европско политичко и културолошко наслеђе.

Трећа појединачна хипотеза (X10): Грађанско организовање на локалном, колонијалном и интерколонијалном нивоу у великом је степену обезбедило победу у Рату за независност.

Четврта појединачна хипотеза (X11): Грађанско незадовољство и социјални немири током Рата за независност и непосредно након њега указују на веома рани раскорак између жељених и остварених циљева Револуције.

Пета појединачна хипотеза (X12): Амерички правни систем настао је на основама енглеског обичајног права (Common Law), што је у великој мери обезбедило интензиван и специфичан развој грађанског друштва у САД.

Шеста појединачна хипотеза (X13): Колонијално искуство изградње Новог света обезбедило је критички однос грађанина према власти.

Седма појединачна хипотеза (X14): Фузија права и правичности у америчком правном систему осигурала је грађанина у односу на структуре власти, али је истовремено, уз комбиновану праксу обичајног и прецедентног права, оставила отворен простор за могућност више истовремених и релевантних тумачења правних норми у сваком појединачном случају.

Осма појединачна хипотеза (X15): Отвореност уставног текста за тумачење сачувала је и обезбедила простор за развој две основне политичке вредности: јединство државе и слободу појединца.

Девета појединачна хипотеза (X16): Посебности америчког правног система (здрав разум, прагматизам, суђење пред поротом уз иницијативу странака, судијско тумачење правне норме, правна сигурност), омогућавају стално преиспитивање граница слободе грађанина у односу на политичку заједницу.

Десета појединачна хипотеза (X17): Поједине уставне одредбе имплицитно указују на квалитативну разлику између федералног устава и Декларације независности као фундаментално различитих правно-политичких докумената.

Једанаеста појединачна хипотеза (X18): Строгим дефинисањем граница федералне власти према појединцима као грађанима САД кроз текст федералног устава нису се обезбедиле бројне слободе истих као грађана држава-чланица.

Дванаеста појединачна хипотеза (X19): Америчка револуција није извршила прераспodelу богатства нити је економско-класне односе у младој држави успоставила на принципу једнаких шански за све.

Тринаеста појединачна хипотеза (X20): Сложени економски односи и перспектива њиховог политичког утицаја на унутрашње-политичка кретања главна је тема јавног наратива од самог настанка САД.

Четрнаеста појединачна хипотеза (X21): Антагонизам између две врсте привредне производње, индустријске и пољопривредно - робовласничке, проузроковао је бројне политичке последице, протесте и турбуленције, кулминирајући Грађанским ратом.

Петнаеста појединачна хипотеза (X22): Спрега интереса економске и политичке елите проузроковала почетак краја илузији о америчком сну.

Шеснаеста појединачна хипотеза (X23): Успостављање економских односа на основама либералне економске теорије омогућило је снажан развој друштвених покрета, ангажовање радника и фармера у циљу борбе за већа економска и политичка права.

Седманаеста појединачна хипотеза (X24): Верска учења су у значајној мери обликовала америчку политичку културу активизма и организовања.

Осамнаеста појединачна хипотеза (X25): Корени америчке политичке културе развили су се под јаким утицајем протестантског верског учења, које је било главни кохезиони фактор у процесу колонизације.

Деветнаеста појединачна хипотеза (X26): Секуларна држава успостављена на вери у Бога али без званичне религије осигурала је простор за испољавање грађанске слободне мисли и заузимања става, преузимања иницијативе и индивидуалне акције.

Двадесета појединачна хипотеза (X27): Велики верски покрети и бројне верске секте проблематизовали су политичка питања у „спиритуалном“, духовном контексту, тако да се у темељу многих политичких покрета у САД налазе верска убеђења (аболиционистички покрет, трезвењачки покрет...).

Двадесета прва појединачна хипотеза (X28): Религијска учења су истовремено утицала на развој регресивних идеја и покрета који су америчко друштво и амерички систем у неким аспектима чинили дубоко конзервативним (током двадесетих година 20. века библијска учења против Дарвинове теорије, идеје Кју Клукс Клана о расној супремацији белог човека...).

Дведесет друга појединачна хипотеза (X29): Рат за независност и стварање САД не би били могући без критичне масе изузетних политичких личности које историја познаје као Очеве осниваче.

Двадесет трећа појединачна хипотеза (X30): Митолошки конструкт Рата за независност представља један од кохезионих фактора у креирању америчког друштва и америчке нације.

Двадесет четврта појединачна хипотеза (X31): Универзалност револуционарних идеја оличених у Декларацији независности и личностима које су политички процес спровеле представљају плодно тле за континуирано обнављање и самопотврђивање нације.

Двадесет пета појединачна хипотеза (X32): Нужност индивидуалне иницијативе у колонијалном добу осигурала је рани развој слободног мишљења;

Двадесет шеста појединачна хипотеза (X33): Протестантска традиција суочавања појединца са Богом без посредника оличеног у свештенику, у комбинацији са малим политичким заједницама, била је генератор неговања најпре интимног, унутрашњег дијалога, а затим и културе јавног, политичког говора;

Двадесет седма појединачна хипотеза (X34): Успостављање политичких заједница у почетку насељавања условило је неопходност јавног говора као механизма за анимирање њених чланова у циљу заштите и остварења општих интереса;

Двадесет осма појединачна хипотеза (X35): Пропагандне активности предреволюционарног периода у највећем степену су се ослониле на јавни говор припадника политичке елите која је извела Револуцију;

Двадесет девета појединачна хипотеза (X36): Федералним уставом, Повельом о правима, као и фузијом права и правичности (*Law and Equity*), јавни говор је осигуран и дефинисан као фундаментална вредност правно-политичког система.

4. Опис садржаја докторске дисертације

Структура дисертације, са уводом, закључком, прегледом литературе и прилозима, садржи десет поглавља.

У првом, **уводном делу** садржаја најпре су наведени предмет дисертације и постављен њен хипотетички оквир. Такође су дефинисани појмовно-категоријални оквир око којег се развијала анализа и аргументација постављених хипотеза, појмови „америчка критичка мисао“, „политичка заједница“, „амерички идентитет“ и „америчке вредности“. Кандидаткиња је у уводном делу успела да у појмовно-категоријалном контексту релативно одреди и следеће појмове које је терминолошки неопходно дефинисати, у циљу већег научно-теоријског значаја самог истраживања предмета дисертације и, сходно томе, прецизнијег извођења евентуалних закључака у циљу доказивања или одбацивања опште хипотезе.

Друго поглавље, под називом „Корени америчког грађанског друштва“ посвећено је анализи традиције и историје на којој је успостављено америчко друштво 19. века. Посматрани су колонијални и револуционарни период, друштвено-политичке праксе које су обликовале политичку културу будућих Американаца. У сагледавању кључних особености предреволюционарног и револуционарног доба разматрана је непосредна платформа на којој се појединац али и друштво у целини васпитава уа политичку партиципацију али и за правно мишљење у области слобода и права које ће бити кључна тема за покретање Рата за независност. Кандидаткиња детаљно разматра оне феномене и појаве за које претпоставља да су грађански чиниоци конструкта који се назива „амерички грађанин“.

Треће поглавље под називом „Развој америчког критичког мишљења“ посвећено је елаборацији појма америчка критичка мисао, његовој историјској релевантности и генези

карактеристика које кандидат перципира као релевантне особености датог појма а у контексту теме истраживања и опште хипотезе. Кандидаткиња разматра развој америчког интелектуално-критичког мишљења у циљу спознаје његових специфичности, условљених посебностима настанка и развоја америчке државе. Дефинисање и прецизна аргументација посебности у развоју критичке мисли, као и њене релативне „тежине“ у политичком животу представља неопходну аргументацију читавог истраживања које је спроведено а у циљу детаљног посматрања предмета истраживања

Четврто поглавље, које је названо „Политичке последице митолошког наратива“, кандидаткиња је посветила анализи америчког митског конструкта за који као полазиште уочава два тематска чворишта: пасторални, пуритански наратив са једне и револуционарни наратив са друге стране. Кандидат детаљно анализира механизам и принципе успостављања јаке митолошке матрице, разлоге њеног успостављања и улогу митског обрасца у креирању и самообнављању онога што у раду назива амерички идентитет, америчка нација и америчко друштво. Посебна је пажња поклољена значају и улози митолошког конструкта у процесу амортизације унутрашњих тензија и пацифизације критичких гласова. Анализирана је и кроз писане изворе другачијег корпуса мишљења аргументована дијалектичка природа одређених делова америчког митолошког корпуса из угла несагласја са прокламованим идејама и реалним историјским личностима око којих се конструисао митолошки дискурс.

Пето поглавље под насловом „Правни контекст америчког друштва“ представља стожерни сегмент дисертације, у коме је кандидаткиња анализирала Декларацију независности и Устав САД, као базичне правно-политичке документе којима је заокружена револуција и постављени темељи федералне држава. Циљ истраживања усмерен је на установљивање кључних тачака у Декларацији и Уставу које представљају тачке разлаза између идејно-идеолошког и митолошког, са једне, и реал-историјског, са друге стране. Анализа одредаба Устава САД и њена компарација се Декларацијом у наведеном сегменту омогућила је значајне налазе о постављеној теми и општој хипотези.

Шесто поглавље је насловљено „Економски развој током 19. века“ говори о економским приликама у САД током посматраног раздобља, које су према кандидаткињи, један од важних узрока појаве раскорака између револуционарних идеја и реалног стања ствари. Аргументација утицаја економских прилика је поткрепљена бројним изводима из примарних писаних извора, с обзиром на чињеницу да значајан број историјски релевантних личности са америчке сцене тог доба указује на растући проблем све већих економских разлика, као и на све опасности економског развоја у оквирима које је америчка индустријализација и експанзија имала.

Седмо поглавље под називом под називом „Политички контекст религијских учења у САД“, одговара на питање о улози религије у развоју америчког политичког система, утицају верских пракси на развој америчких вредности, политичке културе и политичких институција. Бројни аутори, од вођа друштвених покрета до значајних америчких књижевника, указивали су да се бројне негативности америчког начина живота косе са божанском промишљу и божјом идејом о томе шта Америка треба да буде. Важност религијске праксе у политичкој историји САД није позната српској научној и заинтересованој јавности у мери у којој је потребно да би се бројне посебности америчке

политичке културе, чак и у савременом тренутку, схватиле у ширем контексту од дневно-политичких циљева. Током анализе посебна пажња посвећена је контоверзној позицији религије, односно, утицају религијских пракси на развој како прогресивних, тако и регресивних идеја и покрета.

Осмо поглавље под називом „Робовско и индијанско питања“, посвећено је разматрању два фундаментална политичка питања, како предмета овог истраживања, тако и укупне америчке историје, управо из перспективе упоредне анализе појава везаних за њих и америчких револуционарних идеала, похрањених у Декларацији независности. Наслеђе историје робовласништва у Сједињеним Државама и систематско разарање староседелачке, индијанске културе представља колективну трауму америчког друштва која и у савременом тренутку у великој мери креира друштвено-политичке напетости у заједници успостављеној на контроверзи опште једнакости као антрополошко-политичке категорије која у пракси никада није добила потврду апсолутне тачности. Поглавље третира значај ових тема за развој снажних критичких гласова који су у статус робова и индијанских староседелаца видели феноменолошку супротност идејама на којима су САД успостављене.

Девето поглавље, насловљено је „Развој друштвених покрета и грађанског друштва“, у којем кандидаткиња пажњу посвећује историји друштвених покрета у Америци, њиховим програмима и проблематици људских права у друштвено-политичким околностима посматраног раздобља, одговара на питање о политичким реперкусијама грађанског организовања у циљу остваривања одржаних политичких интереса. У широком развојном луку у периоду од једног века уочени су најзначајнији грађански покрети који су у утицали својим постојањем и деловањем на даљи развој америчког друштва. Друштвене покрете са јасном политичком агендом кандидат перципира као екслицитан доказ о постојању раскорака између идејно-идеолошког наратива и историјског реалитета. Елаборацијом и извођењем закључака дефинисана је интегрална слика о јасно израженом критичком мишљењу о америчком друштву и погаженом завету појединих америчких вредности. Посебно потпоглавље посвећено је питању женског грађанског активизма и то у развојном луку од револуционарних хероина до црних феминисткиња. Кроз контекстуализацију критичког мишљења америчких активисткиња у широком распону од Џудит Сарцент па све до Сапутнице истине и Елизабет Стентон, испитаће се комплексан и на значајним местима проблематичан статус борбе за женска права у контексту специфичних политичких околности у САД, као и контекстуализација политичког ангажмана.

Десето поглавље, под називом „Закључак“ заокружује дисертацију, уз јасно излагање нових сазнања којим је истраживање резултирало. У њему кандидаткиња сумира остварене резултате, поново разматра полазне хипотезе да би, на основу налаза до којих се дошло током истраживања, била потврђена најпре општа, а онда, било делимично или у потпуности, и посебне хипотезе.

5. Методе које су примењене у истраживању

Предмет дисертације кандидаткиње Гордане Бекчић Пјешчић представља сложено истраживање бројних друштвених појава тако да је у изради рада био неопходан и сложен метод сазнавања и истраживања, што упућује на потребу примене различитих научних метода. Из хипотетичких ставова о проблему, прелиминарног одређења предмета, односно садржаја, као и циљева истраживања, може се закључити да је реч о сложеном теоријском и емпиријском истраживању, за чије је доследно и потпуно спровођење било нужно применити **комбиновани методолошки приступ**, као и методолошке поступке неколико друштвених наука: политиколошких, социолошких, правних, историјских, антрополошких и опште-хуманистичких.

Теоријско-методолошки приступ у дисертацији био је интегрално-синтетички. Њиме је извршена синтетизација научно-методолошких сазнања, а која се користе као основно полазиште овог истраживања. При избору методолошког инструмента нужно је било имати у виду да је предмет истраживања веома широко постављен, да је реч о условно-последично повезаним појавама, те да се временски период посматра као оквир израженог јединства у контексту општег хипотетичког оквира. Како би сазнање о предмету истраживања у коначном закључку било што целовитије и потпуније, те да би се утврдиле правилности развоја и сазнања до којих се током истраживања дошло објединила у целовите исказе, коришћење основних аналитичких и синтетичких научних метода наметнуло се као нужно у циљу обухватања широке теме, проблемски постављене опште хипотезе и широког корпуса критичких гласова које је кандидат користио као референтни оквир за потврду своје хипотезе. Мултидисциплинарна природа историјских извора над којима је вршена анализа (политичко-правни документи, законодавни акти и прописи, есеји, политички програми, политички манифести, огледи, књижевни и публицистички текстови), те потреба за применом читавог корпуса општенаучних метода које се преплићу и надопуњују, додатна је потврда о неопходности предузимања таквог корака.

Следеће научне методе су коришћене у истраживању:

а) хипотетичко–индуктивни метод, чијом се системском применом, на основу анализе појединачних чињеница (појава, ставова, мишљења) долази до евентуалних закључака о општем суду који у процесу доношења општих закључака како би се потврдила или побила полазна хипотеза. Индуктивни метод, као метод сазнања општег на основу посебног и појединачног, у овом истраживању је нужан као начин да се један број општих чињеница предмета истраживања који је непознат утврди и спозна.

б) хипотетичко – дедуктивни метод, као мисаоно-логички процес закључивања, чијом се систематском применом из општих судова о предмету истраживања током анализе посматраних аспеката који су кроз структуру дисертације изводили посебни и појединачни закључци. Неопходност примене овог метода произилази из његове нужности у научном истраживању за објашњавање посматраних чињеница и законитости, евентуално откривања нових, као и за процес провере посебних хипотеза, те доказивања и оповргавања полазне, опште хипотезе у процесу закључивања. У процесу употребе дедуктивног метода користи се свих пет елемената: анализа, синтеза, апстракција, и у мањој мери, генерализација. Метода дедукције је примењивана у свим фазама истраживања и од посебне је важности за потврђивање појединачних ставова. Важно је

напоменути да се у дисертацији обе наведене методе преплићу и прожимају, креирајући дијалектички индуктивно-дедуктивни метод.

в) структурално-историјски метод који је коришћен у циљу успостављања и описивања друштвено-историјских оквира унутар којег су се одређене посматране појаве појављивале, њиховог контекстуализовања у друштвено-политичком тоталитету, као и анализе узрока и последица њиховог настајања и утицаја;

г) историјско-правни метод, чијом се употребом анализира и тумачи Устав САД, укључујући све амандмане који су до краја посматраног временског раздобља били ратификовани од стране Конгреса САД те на тај начин постали интегрални део уставног документа (закључно са 15-тим амандманом), анализира Декларација независности у циљу обезбеђивања аргументације опште и/или посебних хипотеза у контексту правно-политичких импликација ставова изнесених у том документу; федерално законодавство за потребе процеса доказивања опште и/или појединачних хипотезач;

д) нормативно-правни метод употребљен је у анализи правних одредби које се налазе у тескту федералног устава, као и примерима федералног законодавства који су навођени у сврху аргументације хипотетичких премиса;

ђ) дескриптивни метод, као поступак описивања чињеница и њихових емпиријских потврђивања односа, али без научног тумачења, користиће се при укључивању шире наративне аргументације у циљу јаснијег осветљавања друштвено-историјских и културолошких претпоставки времена у којем су се јављале и дешавале посматране појаве;

е) компаративни метод, чијом се систематском употребом у научном раду врши поступак упоређивања истих или сродних појава, као битан начин сазнања сличности и разлика активности, функција, веза и односа, кретања, промена и развоја чинилаца предмета овог истраживања, што отвара могућност долажења до различитих врста уопштавања и до, у крајњем исходу, нових закључака који оправдавају највиши циљ сваке дисертације - оригиналност која доприноси општем сазнању о садржају њеног предмета. Општи хипотетички оквир, предмет садржаја дисертације као и референтни оквир на основу којег ће се извршити анализа друштвено-историјских чинилаца у посматраном периоду (с једне стране америчке вредности дефинисане политичко-правним документима и федерално законодавство и корпус интелектуално-критичке мисли у политичком контексту са друге стране), намеће употребу компаративног метода као општи методолошки поступак који структуру читавог рада систематски и целовито повезује.

ж) дијалектички метод, као општи филозофски метод, чијом ће се континуираном употребом омогућити да истраживање буде идејно и сазнајно целовито, уз истовремено остављање могућности за логичко схватање узрочно-последичних веза појава обухваћених предметом истраживања;

з) лингвистички метод, чија је примена последица чињенице да предмет истраживања захтева дефинисање нових појмова који ће бити уведени у дисертацију која је проблемски смештена у оквиру политике теорије и политичке историје. У питању су термини „интелектуално-критичка мисао“, „грађанско друштво“ и „амерички интелектуалац“ .

Лингвистички метод ће у највећем степену бити коришћен у Уводу дисертације, где ће се структурно-садржајно сместити појмовно-категоријални оквир рада.

Током истраживања није се користио термин „цивилно друштво“ иако је овај појам био у релативној употреби у посматраном периоду. Имајући у виду чињеницу да је његова шира употреба, карактеристична за другу половину 20. и савремено доба, као и да је у српском језику тај термин квалитативно и значењски другачији у односу ка историјско-лингвистички дискурс англо-саксонског појма „civil society“, у овом раду се искључиво користио појам грађанско друштво, осим у случају превођења одређених навода из литературе, уколико се у синтаксичком контексту осећа квалитативна, значењска разлика између српских фраза „грађанско друштво“ и „цивилно друштво“.

Када је реч о **изворима података**, с обзиром да је период који је захваћен истраживањем коначно заокружен и завршен у временском смислу, сви подаци до којих је кандидат дошао током рада могли су се добити једино из писаних извора и историјске грађе, тако да методе прикупљања података на терену не могу бити укључене у општи методолошки оквир дисертације. Истраживање није било оптерећено недостатком података и извора, већ неопходношћу широког, систематског и методолошки јасног приступа у обради грађе, што постављена почетна хипотеза несумњиво захтева. Истраживање користити следећа четири извора података:

1. Политичко – правна документа САД: Декларацију независности, Устав САД и федералне законе;
2. Друге релевантне правно-политичке документе (нпр: устав и закони појединих држава-чланица);
3. Ауторске текстове, прогласе, манифесте, политичке памфлете, проповеди, личну преписку, као и одломке књижевних и других дела јавних личности за које је кандидат у односу на почетну хипотезу претпоставио да у корпусу америчке критичке мисли заузимају значајно место;
4. Домаћу и инострану научну литературу из области: историје, политичке теорије, историје идеја, правне теорије, правне историје, историје економије, социологије, историје културе, теорије културе и књижевне историје.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација мр Гордана Бекчић Пјешчић под насловом: „Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19. века“ представља оригиналан рад у научној међународно-правној области. Докторска дисертација Гордане Бекчић Пјешчић испунила је постављена очекивања и остварила задате научне циљеве.

Дисертација је обликована као научно саопштење, подељено на десет поглавља са уводом, закључком, објашњењима и прилозима. Рад садржи 1394 фусноте, с обзиром да је докторанткиња илустровала своје ставове великим бројем података, што је допринело јаснијем профилисању и подржавању закључних ставова.

Ваљаном аргументацијом заснованом на теоријском оквиру, постављене хипотезе истраживања су у највећој мери потврђене. Провером хипотеза кандидаткиња је извела закључке које је наводила на крају сваког тематског поглавља, а сумирала у завршном поглављу рада.

Описивање, истраживање и анализа теме која је интердисциплинарна и сложена, а у домаћој научној јавности није шире истраживана, несумњиво има научни значај и друштвену оправданост.

Спроведено истраживање кандидаткиње пружа један нов поглед на историју Сједињених Држава, јер једним интегралним мултидисциплинарним приступом покушава да осветли америчко друштво током читавог 19. века, указујући на неке значајне политичке, економске и друштвене појаве и проблеме. Имајући у виду чињеницу да се на листи историјских личности, чији су политички ставови навођени као референтни оквир у поступку елаборације и доношења закључака, налазе појединци из разних области друштвеног живота, додатни квалитет овог истраживања јесте упознавање српске академске јавности са до сада непознатим именима америчке историје, што у крајњем резултату обogaђује научни допринос овог рада у мултидисциплинарном смислу и доприноси укупном подизању квалитета Студија САД у Републици Србији. Широко предузето, ово истраживање са научног аспекта и врло оригинално расветљава сложеност и контроверзност америчког грађанског друштва и америчке политичке историје у посматраном времену, њену условљеност бројним специфичностима америчког политичког и економског система и улогу критички ангажованих интелектуалаца у процесу проблематизовања политички значајних појава у америчком друштву.

Узевши у обзир чињеницу да су кандидаткињине посебне и појединачне хипотезе у највећем броју потврђене (неке ако не у потпуности, онда барем делимично), можемо закључити како је ова дисертација обезбедила ваљану аргументацију полазној хипотези, те да унутрашња слика америчког друштва током 19. века није била монолитна, већ континуирано деконструисана јавним ангажманом критички оријентисаних интелектуалаца и јавних радника, активних у друштвеном животу Сједињених Америчких Држава.

Потврдом наведених хипотеза, кандидаткиња мр Гордана Бекчић Пјешчић уверљиво је показала да су налази до којих је дошла током истраживања научно релевантни, теоријски доказани а друштвено корисни. Налази изведени у дисертацији, као њихов број, тако и квалитет, упућују на значај подухвата посматрања 19. века у Сједињеним Америчким Државама и у оквиру задате теме као вишеструко релевантне – са аспекта међународног права као шире научне области али и, што је нарочито значајно, са аспекта политичких наука, уставног права, социолошке и историографске науке, као и студија културе и историје књижевности.

Кандидаткиња је у раду дала утемељену аргументацију за тврдњу да унутрашња слика америчког друштва током 19. века није монолитна и да као таква, та премиса није ништа друго до стереотип који влада оним делом светске јавности који на такав начин посматра америчко друштво. Упознавањем српске научне јавности са бројним релевантним именима

америчке историје, кандидаткиња је пружила научни доказ о постојању интелектуално-критичке мисли у америчком јавном и друштвеном животу током посматраног раздобља, што је отворило нову и релевантну перспективу на укупан корпус америчке историје. Следствено томе, кандидаткиња обезбеђује валидне аргументе за тврдњу да се потреба за конзервацијом представе о свету и животу, по цену одбацивања оних чланова друштва који својим биографијама детектују или политичким деловањем симболизују раскорак између идеално замишљене слике и реалног живота, те да се та потреба чини као широко историјско кретање, које у америчкој историји представља дуготрајан друштвено-политички процес који несумњиво носи одређене последице.

С обзиром на наведене резултате, **научни допринос** дисертације састоји се у научној експликацији (међу)односа основних политичких и правних вредности у Сједињеним Америчким Државама у 19. веку, сагледаних у ширем контексту друштвеног развоја, који укључује и економски напредак, религијска учења, развој друштвених покрета, грађанског друштва и критичког мишљења. Научни допринос дисертације лежи у чињеници да она представља важан корак ка дубљем и систематичнијем разумевању природе америчког друштва у 19. веку, значају и обиму критичке мисли тог раздобља као и дубинском сагледавању некомпатибилности између идејно-идеолошког наратива америчке званичне историје и митологије са једне и историјског факта са друге стране. У ширем контексту она такође представља и допринос даљем расветљавању начина на који функционише данашња Америка, наслоњена и у савременом тренуку у значајној мери на свој митолошкој, идејни и идеолошки конструкт као парадигму свог идентитета.

Резултати предузетог истраживања представљају научни допринос проучавању Сједињених Држава у српској научној јавности и литератури. Ово истраживање је документ заснован на анализи, истраживању и уопштавању праксе и дешавања који може да послужи и као својеврсно „огледало“ за уочавање специфичности развоја и утицаја грађанског друштва у Србији и улоге интелектуално-критичке мисли у развоју српског друштва, као потенцијалног корективног фактора. Извршеном анализом и извођењем закључних разматрања ово истраживање као свој крајњи резултат нуди нове премисе за историгорафску, социолошку и културолошку деконструкцију представе историје Сједињених Држава у српској научној литератури. Нужност дубљих научних сазнања о тако важном периоду историје данас највеће глобалне силе, а посебно из угла непосредне и комплексне историје билатералних односа између САД и Републике Србије у последњих четврт века, додатно оправдава предмет истраживања и дисертацију у целини.

Конкретни научни допринос дисертације се састоји у следећем:

- проширивање, продубљивање и систематизација научних сазнања о развоју интелектуално-критичке мисли у САД током 19. столећа као последице проблемског посматрања укупних друштвених, политичких и економских појава;
- научна дескрипција појма „америчка критичка мисао“ у контексту посматраног историјског раздобља;

- научна дескрипција утицаја економских односа и укупног привредног развоја на продубљивање јаза између митолошког дискурса националног стварања и друштвене стварности посматраног периода;
- научна дескрипција сложеног утицаја митолошког дискурса националног стварања Сједињених Држава на релативизацију критичког метода у јавном дискурсу америчког 19. века;
- научна дескрипција дијалектичке повезаности Декларације независности и федералног устава.

Знатан научни допринос дисертације лежи и у допуни поменутих теорија, као и развијању неколико веома значајних увида и оригиналних теоријских концепата који су послужили подробнијој аргументацији постављених хипотеза.

Посебан научни допринос огледа се у детаљној анализи федералног устава из новог, оригиналног угла који је омогућио доношење оригиналних закључака који у научну мисао у области америчких студија уносе нову перспективу. Будући без правничког академског образовања, кандидаткиња Гордана Бекчић Пјешчић је успела да изузетно прецизно разуме и протумачи уставно-правне формулације уставног документа, да их проблемски елаборира у контексту појединачних судских одлука Врховног суда САД, те да их на изузетно креативан и академски релевантан начин контекстуализује у процесу закључивања, а у циљу доказивања опште хипотезе.

Значајан научни допринос односи се на налаз о дијалектичкој вези између Декларације независности и Устава САД унутар појмова „врховни закон земље“ и „врховни судија света“, што је уочено као унутрашања веза два документа која легитимише идеју о „америчкој изузетности“.

Посебан научни допринос и израз академске одговорности (будући да је тим налазом поништен претходни академски став кандидаткиње), представља налаз о мањкавости универзалног капацитета Декларације независности у контексту формулације о „праву на трагање за срећом“ које је у дисертацији сагледано као непотпуно право у односу на право својине.

Текст докторске дисертације је стилски уједначен и писан је јасно и разумљиво, тако да су сложени теоријски проблеми исказани на приступачан начин, што представља посебну вредност рада.

7. Закључак

1. На основу изведеног истраживања, може се устврдити да је кандидаткиња показала смисао за научно-истраживачки рад и продубљено разумевање политичких и правних вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19. века. Одабрана тема докторске дисертације је актуелна, научно потребна, друштвено оправдана и у складу је са до сада показаним научним интересовањем и радом кандидаткиње мр Гордане Бекчић

Пјешчић и њеним професионалним опредељењем. Дисертација представља самосталан истраживачки рад.

2. У дисертацији је приметна широка истраживачка амбиција кандидаткиње, како у погледу научних циљева (заступљеност сва три циља – дескрипције, објашњења, предвиђања), тако и у погледу схватања друштвене потребе да се мултидисциплинарно испита предмет дисертације. Реч је о актуелном истраживању које може бити од научне и шире друштвене користи и подстицај за даља научна истраживања политичких и правних вредности САД. Посебна вредност дисертације је у временском раздобљу које разматра, имајући у виду да у српској научној литератури не постоји рад тог обима који интегралним захватом посматра прилике у Сједињеним Америчким Државама током 19. века.

3. Структура садржаја дисертације поштује принципе општости и конкретизације истраживања и начела прецизности, реалности и ограничења. Она омогућава свођење предмета истраживања у научно прихватљиве оквире за спознају и одређење појава, и приказ резултата истраживања. Садржај предмета дисертације је правилно структуриран, те омогућава реализацију постављених циљева.

4. Приложена литература дала је веома добру грађу за израду докторске дисертације, те учвршћује закључак о свеобухватно исправној методолошкој усмерености кандидаткиње.

5. Постигнути резултати истраживања кандидаткиње мр Гордане Бекчић Пјешчић представљају изузетан допринос, како у смислу ваљаног обухвата теме, тако и у стварању могућности њеног даљег и још дубљег сагледавања.

На основу претходно изнетог, Комисија констатује да докторска дисертација докторанткиње мр Гордане Бекчић Пјешчић под насловом „Политичке и правне вредности САД у светлу америчке критичке мисли током 19.века“ представља самостално и оригинално научно дело и да је у свему урађена у складу са пријавом коју је одобрило Наставно-научно веће Факултета политичких наука, а потврдило Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду. Комисија сматра да су се стекли услови за јавну одбрану докторске дисертације и предлаже Већу да исту одобри.

Комисија:

1. проф. др Драган Симић, члан
3. проф. др. Милош Ковић, члан
4. проф. др Сања Данковић Степановић, ментор